

Mål C-320/23**Begäran om förhandsavgörande****Datum för ingivande:**

24 maj 2023

Domstol som begär förhandsavgörande:

Handelsgericht Wien (Österrike)

Datum för beslutet att begära förhandsavgörande:

23 maj 2023

Klagande och svarande:

DocLX Travel Events GmbH

Motpart och käreande:

Bundesarbeiterkammer

[utelämnas]

Handelsgericht Wien har i egenskap av appellationsdomstol [utelämnas] i tvisten mellan käranden **Bundesarbeiterkammer**, 1040 Wien, [utelämnas] och svaranden **DocLX Travel Events GmbH**, 1010 Wien, [utelämnas], rörande 407,80 euro, med anledning av svarandens överklagande av den dom som Bezirksgericht für Handelssachen Wien meddelade den 4 januari 2023, [utelämnas] fattat följande beslut:

I. Följande frågor beträffande artikel 12 ("Uppsägning av paketreseavtalet och ångerrätt före paketresans början") i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2015/2302 av den 25 november 2015 om paketresor och sammanlänkade researrangemang, om ändring av förordning (EG) nr 2006/2004 och Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU samt om upphävande av rådets direktiv 90/314/EEG (nedan kallat **direktivet**) hänskjuts i enlighet med artikel 267 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (FEUF) till Europeiska unionens domstol med begäran om förhandsavgörande:

1. Ska prövningen av uppsägningsavgiftens skälighet, och därmed av dess storlek, göras med beaktande av tidpunkten för researrangörens anbud, ingåendet

av paketreseavtalet, resenärens uppsägning, resans planerade slut eller med beaktande av någon annan tidpunkt?

2. Ska prövningen av uppsägningsavgiftens skälighet, och därmed av dess storlek, göras på grundval av en affärsmässig och företagsekonomisk exakt beräkning eller på grundval av andra kriterier, till exempel en standardiserad uppskattning som motsvarar en procentandel av resans pris?

3. Ska denna bestämmelse tolkas så, att researrangören, om uppsägningsavgiften i paketreseavtalet är oskäligt hög, bibehåller sin rätt att kräva en skälig uppsägningsavgift (fastställd i enlighet med svaret på frågorna 1 och 2) eller ska denna avgift konkret beräknas på grundval av researrangörens faktiska skada, alternativt förlorar researrangören helt denna rätt?

4. Kan nationell lagstiftning tillämpas vid bedömningen av uppsägningsavgiftens skälighet, särskilt om en standardiserad avgift har avtalats, om denna lagstiftning innebär att en domstol kan fastställa ett skönmässigt belopp när förfarandekostnaderna kan förväntas bli oproportionerligt höga?

II. [utelämnas] [förfarandet förklaras vilande]

S k ä l:

I. Bakgrund:

En konsument bokade i november 2020 en ”X-Jam studentresa” till halvön Laterna i Kroatien för perioden 25 juni 2022 till 1 juli 2022 hos svaranden DocLX Travel Events GmbH (nedan kallad researrangören). I punkt 7 i de avtalade bokningsvillkoren föreskrivs följande:

”Resenärens uppsägningsrätt före avresa

Resenären har enligt 10 § stycke 1 PRG när som helst rätt att säga upp avtalet före paketresans början mot en uppsägningsavgift.

Följande skäliga, standardiserade avgifter, vilka beräknas på grundval av tidsintervallen mellan uppsägningen och paketresans början, ska erläggas utöver handläggningsavgiften (Z 3):

Upp till 30 dagar före avresa 40 %

...

av resans avtalade pris.”

Konsumenten sade upp reseavtalet i september 2021 och erhöll den 13 september 2021 en faktura på 464,80 euro från researrangören för avbokningen. Detta belopp

utgjordes av en avbokningsavgift på 378,80 euro och en handläggningsavgift på 29 euro.

Konsumenten betalade detta belopp med förbehåll och överlät sitt återbetalningskrav till Bundesarbeitskammer.

II. Parternas argument

Bundesarbeitskammer har yrkat att avbokningsavgiften och handläggningsavgiften ska återbetalas, totalt 407,80 euro jämte ränta. Den avtalade avbokningsavgiften och handläggningsavgiften är ogiltiga och klart ofördelaktiga enligt 10 § Pauschalreisegesetz (paketreselagen, nedan kallad PRG), respektive 879 § stycke 3 i Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (den allmänna civil lagen, nedan kallad ABGB) samt 6c § Konsumentenschutzgesetz (konsumentskyddslagen, nedan kallad KSchG), särskilt med hänsyn till att ”X-Jam studentresan” 2022 var helt fullbokad. Researrangören har inte lidit någon som helst skada. Handläggningsavgiften är otillbörligt hög och klart ofördelaktig.

Researrangören har bestritt yrkandet på samtliga punkter.

III. Målets handläggning

Bezirksgericht für Handelssachen Wien biföll talan i dess helhet genom dom av den 4 januari 2023. I rättsligt hänseende uppgav nämnda domstol att den avtalade avbokningsavgiften var otillbörlig. Researrangören gör inte någon skillnad mellan om resan avbokas ett år eller en dryg månad före genomförandet. Inte heller beaktas den omständigheten att researrangören faktiskt har sålt resor vidare genom sin väntelista, varvid sannolikheten för att detta ska kunna ske är högre vid avbokningar året innan paketresan ska äga rum än vid avbokningar samma år. I praktiken tar researrangören ut en avbokningsavgift enligt denna bestämmelse även om denne inte har lidit någon som helst skada tack vare vidareförsäljningen. Genom avtalet säkerställs inte att ersättningen motsvarar paketresans pris med avdrag för kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. Därför ska klausulen anses vara klart ofördelaktig i den mening som avses i 879 § stycke 3 ABGB. Klausulen strider även mot 10 § PRG. Domstolen i första instans fann dessutom att vid en individuell talan avseende en konsumenttransaktion kan oskäliga villkor som inte förhandlats fram av parterna inte fortsätta vara delvist giltiga, varför det inte blir aktuellt med en skönsmässig bedömning från domstolen av den avtalade avbokningsavgiften.

Eftersom researrangören inte har åsamkats någon som helst skada kan denne inte heller grunda sitt krav på 10 § stycke 1 fjärde meningen PRG.

Researrangören överklagade domen till Handelsgericht Wien.

IV. Överklagandet

[utelämnas] [Processuella frågor]

Som grund för att överklagandet ska kunna tas upp till sakprövning har researrangören anfört brister i förfarandet, oriktigt fastställda sakomständigheter på grund av en felaktig bedömning av bevisningen samt en felaktig rättslig bedömning. Researrangören har bland annat gjort gällande att tidpunkten för avtalets ingående ska anses avgörande för prövningen av uppsägningsavgiftens skälighet.

Bundesarbeiterkammer har i sitt svaromål försvarat Bezirksgerichts rättsliga bedömning och även påpekat att nämnda domstol har fastställt oriktiga sakomständigheter på grund av en felaktig bedömning av bevisningen.

V. Tolkningsfrågorna:

Allmänt:

I förevarande mål har konsumenten inte sagt upp paketreseavtalet av något av de skäl som anges i artikel 12.2 i direktivet.

I artikel 12.1 i direktivet föreskrivs följande:

”Uppsägning av paketreseavtalet och ångerrätt före paketresans början

Medlemsstaterna ska se till att resenären får säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt kan resenären bli skyldig att betala en skälig och motiverad uppsägningsavgift till arrangören. Paketreseavtalet får ange skäliga standardiserade uppsägningsavgifter på grundval av tidpunkten för uppsägningen av avtalet före paketresans början och förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om det inte finns några standardiserade uppsägningsavgifter ska summan av uppsägningsavgiften motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. På resenärens begäran ska arrangören tillhandahålla en motivering av summan av uppsägningsavgifterna.”

För att genomföra detta direktiv antog Österrike Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (den federala lagen om paketresor och sammanlänkade researrangemang, nedan kallad PRG). I 10 § stycke 1 i denna lag föreskrivs följande:

”Uppsägning av paketreseavtal före paketresans början

Resenären kan säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början utan att ange några skäl. Om resenären säger upp paketreseavtalet enligt denna punkt kan resenären bli skyldig att betala en skälig och motiverad ersättning till

arrangören. Paketreseavtalet får ange skäliga standardiserade ersättningar på grundval av tidsintervallen mellan uppsägningen och paketresans början samt förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna. Om någon standardiserad ersättning inte har fastställts i avtalet ska ersättningen motsvara paketresans pris minus kostnadsbesparingar och intäkter från det alternativa utnyttjandet av resetjänsterna. På resenärens begäran ska arrangören tillhandahålla en motivering av summan av ersättningen.”

I förevarande mål är Zivilprozessordnung (civilprocesslagen, nedan kallad ZPO) tillämplig. I 273 § stycke 1 ZPO föreskrivs följande:

”Om det är fastställt att en part har rätt till ersättning för skada eller ränta eller har en annan fordran, men det är omöjligt eller orimligt svårt att förebringa bevisning för det omtvistade beloppet vad gäller den ersättningssgilla skadan eller räntan eller fordran, får domstolen, på begäran eller ex officio, fastställa detta belopp efter eget skön, även utan att beakta den bevisning som parten har lagt fram. Fastställandet av beloppet kan föregås av att en av parterna hörs under ed beträffande de omständigheter som är av betydelse för fastställandet av beloppet.”

Enligt skäl 31 i direktivet bör resenärer även ha möjlighet att säga upp paketreseavtalet när som helst före paketresans början mot en rimlig uppsägningsavgift, med beaktande av förväntade kostnadsbesparingar och intäkter från ett alternativt utnyttjande av resetjänsterna.

Med stöd av FEUF, särskilt artikel 114 FEUF, infördes en enhetlig, fullständig harmonisering genom en uttömmande reglering av rättigheterna i samband med paketresor (artiklarna 1 och 4 i direktivet).

De frågor som Handelsgericht Wien har ställt är avgörande för utgången i det här aktuella målet. Det framgår inte att det föreligger någon rättspraxis från EU-domstolen avseende tolkningen av artikel 12.1 i direktivet i den bemärkelse som avses här. Mål C-287/21 (begäran om förhandsavgörande från Landesgericht Salzburg) har avskrivits.

Den första frågan:

I förevarande mål har långa tidsperioder förflutit mellan erbjudandet att boka paketresan (sommaren 2020), bokningen (november 2020), uppsägningen (september 2021) och reseperioden (sommaren 2022). Det framgår inte av direktivet vilken av dessa tidpunkter som ska anses vara avgörande.

Den andra frågan:

Inom resebranschen fastställs uppsägningsavgiftens storlek (avbokningsavgiften) i allmänhet standardiserat, motsvarande en procentandel av resans pris, och

storleken varierar beroende på vid vilken tidpunkt resenären säger upp resan. Någon exakt ekonomisk beräkning krävs inte inom handeln.

Det föreligger ännu inte någon rättspraxis från de nationella högsta domstolarna i detta avseende. Den tyska Högsta domstolen (Bundesgerichtshof) förefaller vid fastställandet av uppsägningsavgiftens storlek utgå från en ekonomisk beräkning på grundval av de senaste tre räkenskapsåren [utelämnas]. Nämnda domstol bedömer inte att resenären har rätt att begära upplysningar och anser att researrangören har åberops- och bevisbördan [utelämnas].

Den tredje frågan:

EU-domstolen har genom dom av den 8 december 2022 i mål C-625/21 slagit fast att artikel 6.1 och artikel 7.1 i rådets direktiv 93/13/EEG av den 5 april 1993 om oskäliga villkor i konsumentavtal ska tolkas så, att när en skadeståndsklausul i ett köpeavtal har förklarats vara oskälig och således ogiltig men avtalet ändå kan fortsätta att gälla utan denna klausul utgör de hinder för att näringsidkaren som har infört nämnda klausul i en skadeståndstalan som endast vilar på en kompletterande bestämmelse i nationell avtalsrätt kan yrka ersättning för skada enligt denna bestämmelse, vilken skulle ha tillämpats om nämnda avtalsvillkor inte fanns.

Huruvida denna dom även är relevant vid tolkningen av artikel 12.1 i direktivet, särskilt för tillämpningen av sista meningen i förhållande till de föregående meningarna kan Handelsgericht Wien själv inte med säkerhet avgöra, särskilt eftersom det har förflutit långa tidsperioder mellan erbjudandet att boka paketresan (sommaren 202), bokningen (november 2020) och uppsägningen (september 2021).

Den fjärde frågan:

Lagar ska tolkas på ett effektivt sätt och direktivet ska bidra till en hög konsumentskyddsnivå (skäl 51). Handelsgericht Wien anser att detta även omfattar att det föreligger en effektiv verkställbarhet och att de genomsnittliga kostnaderna står i rimlig proportion till det omtvistade beloppet. Ett liknande resonemang återfinns i skälen (särskilt skäl 7) till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 861/207 av den 11 juli 2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande.

I mål som rör skadeståndsanspråk eller andra fordringar kan käranden ha stora svårigheter att styrka fordrans belopp. Enligt den nationella förfaranderegeln till vilken hänvisas, 273 § ZPO, gynnas käranden om denne har styrkt att det föreligger en fordran enligt de strikta reglerna i bevisförfarandet. Den processuella bördan för att fastställa fordrans belopp bör hållas inom rimliga gränser och verkställigheten av kärandens i princip berättigade krav bör inte försenas oskäligt. Följaktligen ger denna bestämmelse domstolen möjlighet, för det fall det är omöjligt eller orimligt svårt att förebringa bevisning för det omtvistade beloppet, att på begäran eller ex officio fastställa detta belopp efter eget skön. I sådana fall

måste domstolen inte bevisa de omständigheter som är avgörande för fordrans belopp och kan således även avslå krav på bevisning i detta hänseende från parterna. Bestämmelsen medför inte att käranden befrias från sin bevisbörda eller från skyldigheten att fastställa fordrans belopp i sin talan [utelämnas].

Handelsgericht Wien skulle vilja tillämpa dessa nationella förfaranderegler, bland annat med hänsyn till att ett effektivt, kostnadseffektivt och snabbt avgörande av tvisten både ligger i resenärens och researrangörens intresse. Direktivet skulle emellertid även kunna tolkas på ett annat sätt.

6. Huruvida det föreligger en skyldighet att begära förhandsavgörande och att vilandeförklara målet:

[utelämnas][förfarandet förklaras vilande]

Handelsgericht Wien

[utelämnas] Wien, [utelämnas]

den 23 maj 2023

[utelämnas]

ARBETS-DOKUMENT